Tanrı Hakkında Ne Bilebiliriz?

Önemli Sorular

R. C. SPROUL

Tanrı Hakkında Ne Bilebiliriz?

Tanrı Hakkında Ne Bilebiliriz?

R.C. SPROUL

KARANLIKTAN
IŞIĞA YAYINLARI

KARANLIKTAN
IŞIĞA YAYINLARI

Davutpaşa Cad. Kazım Dinçol San. Sit.
No: 81/87 Topkapı, İstanbul – Türkiye
info@karanliktanisiga.com
www.karanliktanisiga.com
tr.ligonier.org
Tel: (0212) 567 89 93

Kitap: Tanrı Hakkında Ne Bilebiliriz?
Yazar: R.C. Sproul
Özgün Adı: What Can We Know About God?

Çevirmen: Göksel Erdoğdu
Çeviri Editörü: Samet Şahin
Düzeltmen: Nurşilan Şahin
Mizanpaj: Aysun Alsancak

ISBN: 978-625-90344-1-6
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 52351

© 2017 by R.C. Sproul. All rights reserved. Originally published by Reformation Trust Publishing. Translated and published by permission.

Bu kitabın her türlü yayın hakkı saklıdır ve izin ile kullanılmıştır. Telif hakkı sahiplerinin yazılı izni olmadan bu yayın, makale tarzında yayınlar içinde bulunan kısa alıntılardan hariç herhangi bir biçimde basılıp çoğaltılması yasaktır. Kitabın metnini kullanmak isteyenler, telif hakkı sahiplerinin izni için yayıncıya başvurmalıdır.

Basım: Anadolu Ofset – Tel: (0212) 567 89 92
Davutpaşa Cad. Kazım Dinçol San. Sit.
No: 81/87 Topkapı, İstanbul - Türkiye
Haziran 2026

İçindekiler

Bir Tanrı Bilgisi 7

İki Özde Bir 19

Üç Kişide Üç 29

Dört İletilemez Sıfatlar 37

Beş İletilebilen Sıfatlar 45

Altı Tanrı'nın İsteği 55

Yedi İlahi Takdir 65

Birinci Bölüm

Tanrı Bilgisi

Birkaç yıl önce, tanınmış bir Hristiyan okul beni şu soruya yanıt vermek üzere öğretim üyelerine ve idareye hitap etmeye davet etti: "Hristiyan bir üniversite nedir?" Oraya vardığımda dekan beni kampüste gezdirdi. Gezi sırasında bazı ofis kapılarının üzerinde şu yazıyı fark ettim: "Din Bölümü." O akşam öğretim üyelerine hitap etme zamanı geldiğinde, gördüğüm bu yazıdan söz ettim ve bölümün her zaman bu isimle mi anıldığını sordum. Yaşlı bir öğretim üyesi, yıllar önce bölümün adının "Teoloji Bölümü" olduğunu söyledi. Ancak kimse bana neden bu değişikliğin yapıldığını açıklayamadı.

"Din" veya "teoloji"; aradaki fark nedir? Akademik dünyada din çalışmaları, geleneksel olarak sosyoloji ya da antropolojinin daha geniş bağlamı içinde ele alınmıştır; çünkü din, belirli çevrelerde yaşayan insanların ibadet uygulamalarıyla ilgilidir. Buna karşılık teoloji, Tanrı'yı çalışmaktır. İnsanların dine ilişkin kavrayışlarını incelemek ile Tanrı'nın doğasını ve karakterini incelemek arasında büyük bir fark vardır. İlki, yönelimi itibarıyla tamamen doğaldır. İkincisiyse doğaüstüdür; bu dünyanın ötesinde olanla ilgilenir.

Bu durumu öğretim üyelerine yaptığım konuşmada açıkladıktan sonra şunu da ekledim: Gerçek bir Hristiyan üniversitesi, nihai gerçeğin Tanrı'nın gerçeği olduğu ve O'nun tüm diğer gerçeklerin temeli ve kaynağı olduğu öncülüne bağlıdır. Öğrendiğimiz her şey –ekonomi, felsefe, biyoloji, matematik– Tanrı'nın karakterinin kapsayıcı gerçekliği ışığında anlaşılmalıdır. Bu nedenle Orta Çağ'da teoloji "bilimlerin kraliçesi", felsefe ise "onun hizmetçisi" olarak adlandırılmıştır. Günümüzde ise kraliçe tahtından indirilmiş, çoğu durumda sürgüne gönderilmiş ve yerine bir başkası geçirilmiştir. Biz teolojinin yerine dini koyduk.

Teolojinin Tanımı

Teoloji kelimesi, *biyoloji*, *fizyoloji* ve *antropoloji* gibi birçok disiplin ve bilimin adında bulunan *-oloji* ekiyle ortaktır. Bu ek, Yuhanna'nın Müjdesi'nin başlangıcında karşımıza çıkan Grekçe *logos* kelimesinden gelir: "Başlangıçta Söz vardı. Söz Tanrı'yla birlikteydi ve Söz Tanrı'ydı" (Yu. 1:1). Grekçe *logos* kelimesi "söz" ya da "fikir" ya da bir filozofun çevirdiği şekliyle "mantık" anlamına gelir. Dolayısıyla, biyoloji çalıştığımızda yaşamın sözünü ya da mantığını inceleriz. Antropoloji, insanlar hakkındaki söz ya da mantıktır; çünkü *anthrōpos* Grekçede *insan* demektir. *Teoloji* kelimesinin ilk parçasıysa Grekçe *theos* kelimesinden gelir; bu da "tanrı" demektir. Buna göre teoloji, Tanrı'nın sözünün ya da mantığının incelenmesidir.

Teoloji çok geniş bir terimdir. Sadece Tanrı'yı değil, Tanrı'nın Kutsal Yazılar'da bize açıkladığı her şeyi kapsar. Teoloji disiplini içinde "Kristoloji" dediğimiz Mesih öğretisi ye alır. Bu disipline "pnömatoloji" dediğimiz Kutsal Ruh öğretisi, "hamartiyoloji" denilen günah öğretisi ve "eskatoloji" dediğimiz son günler öğretisi de dahildir. Bunlar teolojinin alt dallarıdır.

Bu kitapçıkta ise "has teoloji" ile, yani doğrudan Tanrı'nın kendisini çalışmakla ilgileniyoruz.

Teologların teoloji yapmak için üzerinde çalıştıkları içerik, Tanrı'nın vahyidir. Tanrı, varlığını yeryüzündeki her yaratığa açıkça bildirmiştir; insanlar bunu kabul etsin ya da etmesin, herkes O'nun var olduğunu bilir. Ancak Tanrı'nın var olduğunu bilmenin ötesine geçmemiz ve O'nun kim olduğunu –karakterini ve doğasını– daha derinlemesine anlamamız gerekir. Çünkü teolojinin hiçbir yönü, Tanrı hakkındaki anlayışımız kadar kapsamlı bir şekilde diğer her şeyi tanımlamaz. Aslında, yalnızca Tanrı'nın karakterini anladığımız ölçüde diğer tüm öğretileri doğru biçimde anlayabiliriz.

Kavranamaz Tanrı

Tarihsel olarak teologların ilk girişimi, Tanrı'nın kavranamazlığı üzerinde çalışmaktır. İlk bakışta bu çelişkili görünebilir; kavranamaz olan bir şey üzerinde nasıl çalışılabilir? Ancak teologların *kavranamaz* terimini günlük kullanımdan daha dar ve teknik bir anlamda kullandıklarını anladığımız zaman bu çaba

anlam kazanır. Teolojik anlamda *kavranamaz*, Tanrı hakkında hiçbir şey bilemeyeceğimiz anlamına gelmez; O'na dair bilgimizin her zaman sınırlı olacağını ifade eder. Tanrı hakkında gerçek ve anlamlı bir bilgiye sahip olabiliriz, ancak hiçbir zaman –hatta cennette bile– O'nu eksiksiz olarak bilemeyiz; O'nu tamamen kavrayamayız.

Bunun bir nedeni, Jean Calvin'in şu ifadede dile getirdiği gerçektir: *finitum non capax infinitum*; yani "sonlu olan, sonsuz olanı kavrayamaz." Bu ifade iki şekilde yorumlanabilir; çünkü *capax* kelimesi hem "içermek" hem de "kavramak" anlamına gelebilir. 250 mililitrelik bir bardak, sonsuz miktarda suyu içeremez; çünkü hacminin bir sonu vardır. Sonlu olan sonsuzu içeremez. Ancak *capax* "kavramak" anlamında alındığında, Tanrı'nın bütünüyle kavranamayacağını ifade eder. Zihnimiz sonludur; Tanrı'nın tüm varlığını kavrayacak ya da anlayacak kapasiteye sahip değildir. O'nun yolları bizim yollarımız değildir. O'nun düşünceleri bizim düşüncelerimiz değildir. O, kendisini tüm doluluğuyla kavrama yetimizin ötesindedir.

Açıklanan Tanrı

Eğer sonlu olan sonsuzu kavrayamazsa, biz sonlu insanlar Tanrı hakkında nasıl bir şey öğrenebiliriz? Calvin şöyle der: Tanrı, lütufkârlığı ve merhametiyle, bizim yararımız için peltek konuşmaya tenezzül eder. Başka bir deyişle, bize bizim seviyemizde ve kendi dilimizde hitap eder; tıpkı bir ebeveynin bir bebekle konuşurken sevecen seslerle yaptığı gibi. Buna "bebek konuşması" deriz; yine de, bu şekilde anlamlı ve anlaşılır bir iletişim gerçekleşir.

Bu düşünceyi Kutsal Kitap'taki antropomorfik dilde görürüz. *Antropomorfik* kelimesi Grekçe "insan" ya da "insanlık" anlamına gelen *anthrōpos* ve biçim/şekil üzerinde çalışma anlamına gelen *morphology* teriminden gelir. Bundan dolayı, antropomorfik kelimesinin "insan biçiminde" anlamına geldiğini kolayca anlayabiliriz. Kutsal Yazılar'da göklerin Tanrı'nın tahtı, yeryüzünün ise O'nun ayaklarının taburesi olduğu söylenir (Yşa. 66:1). Bu ifadeyi okuduğumuzda gökte oturan ve ayaklarını yeryüzüne uzatan devasa bir varlık hayal edebiliriz; ancak Tanrı'nın gerçekten böyle olduğunu düşünmeyiz. Benzer şekilde, Tan-

rı'nın binlerce tepedeki sığırlara sahip olduğu söylenir (Mez. 50:10); ancak biz bunu, zaman zaman aşağı inip Şeytan'la silahlı çatışmaya giren büyük bir çiftlik sahibi olarak yorumlamayız. Aksine, bu ifade Tanrı'nın, tıpkı geniş sığır sürülerine sahip bir çiftçi gibi, güçlü ve kendi kendine yeten olduğunu anlatır.

Kutsal Yazılar Tanrı'nın insan olmadığını –Ruh olduğunu (Yu. 4:24) ve dolayısıyla fiziksel olmadığını– bildirir; yine de, O sıklıkla fiziksel sıfatlarla tasvir edilir. O'nun gözleri, başı, güçlü sağ kolu, ayakları ve ağzından bahsedilir. Ayrıca Tanrı'ya duygusal sıfatlar da atfedilir. Bazı yerlerde Tanrı'nın pişman olduğu söylenirken, başka yerlerde O'nun fikrini değiştirmediği belirtilir. Tanrı'nın insan terimleriyle anlatılması, insanın Tanrı hakkında konuşabilmesinin tek yoludur.

Kutsal Kitap'ın antropomorfik dilini doğru anlamaya dikkat etmeliyiz. Bir yandan, Kutsal Kitap bu ifadelerin Tanrı hakkında ilettiği gerçeği onaylar. Öte yandan, daha didaktik bir şekilde Tanrı'nın insan olmadığını da bildirir. Ancak bu; soyut, teknik, teolojik dilin antropomorfik dilden üstün olduğu anlamına gelmez. "Tanrı her şeye gücü yetendir" demek, "Tanrı

binlerce tepedeki sığırların sahibidir" demekten daha iyi değildir. *Her şey* kavramını ancak *her şeyin* ne demek olduğunu anlayacak insani yetimize göre anlayabiliriz. Benzer şekilde, gücü de Tanrı'nın kavradığı biçimde kavrayamayız. O'nun güce dair anlayışı sonsuzdur; oysa biz güce dair sonlu bir anlayışa sahibiz.

Tüm bu nedenlerle Tanrı bize kendi diliyle değil, bizim dilimizle konuşur. Ve bize anlayabileceğimiz tek dilde konuştuğu için O'nu kavrayabiliriz. Başka bir deyişle, Kutsal Kitap'taki tüm dil antropomorfiktir; Tanrı hakkında kullandığımız tüm dil antropomorfiktir, çünkü sahip olduğumuz tek dil budur; ve biz insanız.

Sonsuz Tanrı ile sonlu insan arasındaki uçurumdan kaynaklanan bu sınırlamalar nedeniyle, kilise Tanrı'yı tanımlarken dikkatli olmak zorunda kalmıştır.

Tanrı'yı tanımlamanın en yaygın yollarından biri *via negationis* olarak adlandırılır. Via "yol" demektir. *Negationis* ise "olumsuzlama" anlamına gelir. Başka bir deyişle, Tanrı'yı, O'nun ne olmadığını söyleyerek tanımlarız. Örneğin, Tanrı'nın sonsuz olduğunu söyleriz; bu, "sonlu değildir" demektir. İnsanlar zaman

içinde değişir; bu nedenle "değişebilir" olarak adlandırılırlar. Tanrı ise değişmezdir, yani "değişebilir değildir." Hem "sonsuz" hem de "değişmez" ifadeleri Tanrı'yı ne olmadığı üzerinden tanımlar.

Sistematik teologların kullandığı iki yol daha vardır. Bunlardan biri *via eminentiae*, yani "üstünlük yolu"dur. Bu yöntemde insan deneyiminde bildiğimiz kavramları en yüksek derecesine çıkarırız; örneğin "her şeye gücü yeten" ve "her şeyi bilen" gibi. Burada güç (*potentia*) ve bilgi (*scientia*) kavramları, en üst derece olan her şey (*omni*) ile birleştirilerek Tanrı'ya uygulanır. Tanrı her şeye gücü yetendir ve her şeyi bilendir; oysa biz sadece sınırlı ölçüde güçlü ve bilgiliyiz.

Üçüncü yol ise *via affirmationis*, yani "olumlama yolu"dur. Bu yöntemde Tanrı'nın karakteri hakkında doğrudan ifadelerde bulunuruz: "Tanrı birdir," "Tanrı kutsaldır," "Tanrı egemendir." Belirli özellikleri Tanrı'ya olumlu biçimde atfeder ve bunların O'nun hakkında doğru olduğunu onaylarız.

Üç Tür Dil

Tanrı'nın kavranamazlığını ele alırken, kilisenin ayırt ettiği üç farklı insan dili türünü de dikkate almak önemlidir: tek anlamlı, çok anlamlı ve benzeşimli.

Tek anlamlı dil, bir terimin iki farklı şey için kullanıldığında aynı anlamı taşımasıdır. Örneğin, bir köpeğe "iyi" demekle bir kediye "iyi" demek, her ikisinin de itaatkâr olduğunu ifade eder.

Çok anlamlı konuşma ise bir terimin iki farklı şey için kullanıldığında anlamının kökten değişmesidir. Örneğin, bir şiir dinletisine gidip hayal kırıklığına uğradığınızda, "Bu çok kuru bir okumaydı" diyebilirsiniz. Burada okuyucunun ıslanmamış bir şekilde şiiri okuduğu anlamını kastetmezsiniz; bir eksiklik olduğunu ifade edersiniz. Dinletide hiçbir canlılık ya da tutku yoktur. *Kuru* kelimesini mecazi anlamda kullanmışsınızdır ve bunu yaparken, kelimenin ıslaklıkla ilgili anlamından oldukça uzak bir anlamda kullanmışsınızdır.

Tek anlamlı ve çok anlamlı konuşma arasında benzeşimli konuşma yer alır. Benzeşim, orantıya da-

yalı bir temsildir. Anlam, tarif edilen şeyler arasındaki farkla doğru orantılı olarak değişir. Bir insan da bir köpek de "iyi" olabilir; ancak iyilikleri aynı değildir. Tanrı'nın iyi olduğunu söylediğimizde, O'nun iyiliğinin bizimkine benzer olduğunu kastederiz; aynı değildir, ama bu konuda anlamlı bir şekilde konuşabilmemize yetecek kadar benzerdir.

Temel ilke şudur: Tanrı'yı eksiksiz ve kapsamlı bir şekilde bilemesek de, O'nun hakkında anlamlı bir şekilde konuşabiliriz. Tanrı bize bizim seviyemizde hitap etmiştir ve bizi kendi suretinde yarattığı için, bize O'nunla bir iletişim yolu açan bir benzeşim vardır.

.

İkinci Bölüm

Özde Bir

Antik çağların kültürlerine baktığımızda, son derece gelişmiş bir çoktanrıcılık sistemini fark etmemek mümkün değildir. Örneğin Grekleri düşünürüz; onların kendi tanrılar topluluğu vardı. Aynı şekilde Romalılar da insan yaşamının her alanını kapsayan tanrı ve tanrıçalar sistemine sahipti. Antik Akdeniz dünyasının ortasında ise bir kültür – Yahudi kültürü– tektanrıcılığa olan benzersiz bağlılığıyla öne çıkar.

Bazı eleştirel bilim insanları, Eski Antlaşma'da yansıtıldığı şekliyle Yahudi dininin aslında gerçek anlamda tektanrıcı olmadığını, aksine çoktanrıcılığın çeşitli biçimlerinin ince bir birleşimi olduğunu ileri

sürerler. Bu eleştirmenler, bugün elimizde bulunan Kutsal Yazılar'ın daha sonraki editörler tarafından düzenlendiğini ve bu kişilerin daha modern bir tektanrıcılık anlayışını Kutsal Kitap'taki iman atalarının anlatılarına atfettiğini iddia ederler. Bu eleştirel teorilere rağmen, Kutsal Yazılar'ın ilk sayfasından itibaren Rab Tanrı'nın egemenliği ve yetkisi üzerinde hiçbir sınır olmadığını açıkça ilan eden bir beyanla karşılaşırız. O, göğün ve yerin Tanrısı'dır; her şeyi yaratan ve yöneten O'dur.

Birlik ve Eşsizlik

Eski Antlaşma'daki İsrail topluluğunda Tanrı'nın eşsizliğine büyük vurgu yapılmıştır. Örneğin Yasa'nın Tekrarı Kitabı'ndaki *Shema Duası*'nı düşünürüz. *Shema Duası*, Yahudi ibadet düzeninde okunurdu ve halkın bilincine derinlemesine yerleşmişti: "Dinle, ey İsrail! Tanrımız RAB tek RAB'dir. Tanrınız RAB'bi bütün yüreğinizle, bütün canınızla, bütün gücünüzle seveceksiniz" (Yas. 6:4–5). Bu sözler aynı zamanda En Büyük Buyruk'u oluşturur (Mat. 22:37). *Shema*'yı ilan ettikten sonra Musa şöyle ekler:

> Bugün size verdiğim bu buyrukları aklınızda tutun. Onları çocuklarınıza belletin. Evinizde otururken, yolda yürürken, yatarken, kalkarken onlardan söz edin. Bir belirti olarak onları ellerinize bağlayın, alın sargısı olarak takın. Evlerinizin kapı sövelerine, kentlerinizin kapılarına yazın. (Yas. 6:6–9)

Tanrı'nın doğasına –O'nun birliğine ve eşsizliğine– ilişkin bu bildiri, halkın dinî yaşamının o kadar merkezindeydi ki, çocuklara her gün öğretilmesi gerekiyordu. İnsanlar bunu bileklerine, alınlarına ve kapı sövelerine koymalıydılar; başka bir deyişle, bunun üzerinde sürekli düşünmeli ve konuşmalıydılar. İsrailli ebeveynler, bu gerçeğin her nesilde topluluğun tamamına nüfuz etmesi için çocuklarının Tanrı'nın eşsizliğini anlamalarını sağlamak zorundaydı. Eski Antlaşma'nın da ortaya koyduğu gibi, çevrelerindeki ulusların sahte dinlerindeki çoktanrıcılık son derece baştan çıkarıcıydı. İsrail için en büyük tehdit, sahte ilahların peşinden gitmekten kaynaklanan yozlaşmaydı. İsrail, kendi Tanrısı'ndan başka hiçbir Tanrı olmadığını hatırlamak zorundaydı.

Tanrı'nın eşsizliği On Buyruk'un ilkinde de açıkça görülür: "[Önümde] benden başka tanrın olmayacak" (Çık. 20:3). Bu buyruk, Yahve birinci sırada olduğu sürece, Tanrı'nın halkının başka tanrılara sahip olabileceği anlamına gelmez. "Önümde" ifadesi "benim huzurumda" demektir ve Yahve'nin huzuru tüm yaratılışı kapsar. Dolayısıyla, Tanrı "[Önümde] benden başka tanrın olmayacak" dediğinde, aslında başka tanrıların olmadığını, çünkü tek ilah olarak yalnızca kendisinin hüküm sürdüğünü ifade ediyordu.

Üçlübirlik

Eski Antlaşma tektanrıcılığı vurgular; buna rağmen biz Üçlübirlik Tanrısı'na imanımızı ikrar ederiz. Üçlübirlik öğretisi, Hristiyan imanının en gizemli öğretilerinden biridir ve kilise tarihi boyunca azımsanmayacak ölçüde tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışmaların bir kısmı, Üçlübirliğin üç ayrı tanrı –Baba, Oğul ve Kutsal Ruh– olarak yanlış anlaşılmasından kaynaklanır. Bu görüş "üçtanrıcılık" olarak adlandırılır ve çoktanrıcılığın bir biçimidir. Peki Hristiyan kilisesi nasıl olur da Tanrı'nın Baba, Oğul ve Kut-

sal Ruh olduğunu onaylayabilir? Üçlübirlik öğretisi bizzat Yeni Antlaşma tarafından temellendirilmiştir. Yeni Antlaşma Tanrı'dan Baba, Oğul ve Kutsal Ruh olarak söz eder. Bu kavramı en açık şekilde ifade eden metin, Yuhanna Müjdesi'nin giriş bölümüdür; bu önsöz, kilisenin Üçlübirlik inancı için temel oluşturur:

> Başlangıçta Söz vardı. Söz Tanrı'yla birlikteydi ve Söz Tanrı'ydı. O başlangıçta Tanrı'yla birlikteydi. Her şey O'nun aracılığıyla var oldu; var olan hiçbir şey O'nsuz olmadı. Yaşam O'ndaydı ve yaşam insanların ışığıydı. Işık karanlıkta parlar ve karanlık onu alt edemedi. (Yu. 1:1–5)

Grekçe *logos* kelimesini "söz" olarak çevririz; dolayısıyla, metin aslında şöyle der: "Başlangıçta *logos* vardı, *logos* Tanrı'yla birlikteydi ve *logos* Tanrı'ydı." Yuhanna, Tanrı ile *logos* arasında bir ayrım yapar. Söz ile Tanrı birlikte, ancak ayrı varlıklardır; "Söz Tanrı'yla *birlikteydi*."

Birlikte kelimesi önemsiz görünebilir, ancak Türkçede *-ile birlikte* olarak çevrilen terim için Grekçede en

az üç farklı terim vardır. Bunlardan biri *syn* ön ekidir. Örneğin, *senkronize* kelimesinde bunu görürüz; bu, "aynı anda gerçekleşmek" anlamına gelir. Aynı anda bir araya gelmek için saatlerimizi senkronize ederiz. Grekçe *meta* kelimesi de "birlikte" anlamına gelir ve *metafizik* teriminde "yanında" anlamında kullanılır. Üçüncüsü ise *pros* kelimesidir; bu kelime "yüz" anlamına gelen *prosōpon* kelimesinin temelini oluşturur. *Birlikte* kelimesinin bu kullanımı, yüz yüze bir ilişkiyi ifade eder ve insanların birlikte olmasının en yakın, en samimi biçimidir. Yuhanna'nın "Söz Tanrı'yla birlikteydi" derken kullandığı kelime budur. Yuhanna, *pros* kelimesini kullanılarak, *logos*'un Tanrı ile mümkün olan en yakın ilişki içinde olduğunu ifade eder.

Dolayısıyla, *logos*'un başlangıçtan beri Tanrı'yla samimi bir ilişki içinde olduğunu görürüz; ancak sonraki ifade bunu daha da derinleştirir: "ve Söz [*logos*] Tanrı'ydı." Burada Yuhanna, Grekçe "olmak" fiilinin yaygın bir biçimini kullanır; bu, yüklemin özneye ait olduğunu belirten bağlayıcı bir kullanımdır. Yani, yüklemde söylenen şey özne için de geçerlidir ve tersine çevrilebilir: "Söz Tanrı'ydı ve Tanrı Söz'dü." Bu, Söz'e açıkça ilahlık atfetmektedir. Söz Tanrı'dan ayırt edilir, ama aynı zamanda Tanrı'yla özdeş kılınır.

Kilise, Üçlübirlik öğretisini yalnızca bu metinden değil, birçok başka Yeni Antlaşma metninden de geliştirmiştir. Yeni Antlaşma'da İsa için kullanılan tanımlamalar arasında, kilise tarihinin ilk üç yüz yılı boyunca teologların düşüncesine en çok yön veren terim *logos* olmuştur; çünkü bu terim Mesih'in doğasına son derece yüce bir bakış sunar.

Yuhanna ayrıca bize Tomas'ın üst odadaki tepkisini aktarır. Tomas, kadınlardan ve arkadaşlarından Mesih'in dirilişi hakkında duyduğu haberlere şüpheyle yaklaşmış ve şöyle demişti: "O'nun ellerinde çivilerin izini görmedikçe, çivilerin izine parmağımla dokunmadıkça ve elimi böğrüne sokmadıkça inanmam" (Yu. 20:25). Mesih görünüp yaralı ellerini Tomas'a gösterdiğinde ve onun elini böğrüne koymasını istediğinde, Tomas şöyle haykırdı: "Rabbim ve Tanrım!" (28. ayet).

Yeni Antlaşma yazarları –özellikle Yahudi olanlar– yalnızca Eski Antlaşma'nın ilk buyruğunun değil, aynı zamanda oyma put yapma yasağına ilişkin ikinci buyruğun da son derece farkındaydılar. Her türlü putperestliğin –yaratılmış olana tapınmanın– yasaklanması Eski Antlaşma'da derin köklere sahiptir.

Bu nedenle Yeni Antlaşma yazarları, Mesih'in ancak ilahi olduğu takdirde tapınılabileceğinin bilincindeydiler. Dolayısıyla, İsa'nın Tomas'ın tapınmasını kabul etmesi büyük önem taşır.

İsa, Şabat Günü şifa verdiğinde ve günahları bağışladığında, bazı din bilginleri itiraz ederek şöyle dediler: "Tanrı'dan başka kim günahları bağışlayabilir?" (Mar. 2:7). Her Yahudi Şabat'ın Rabbi'nin, Şabat'ı tesis eden Tanrı olduğunu biliyordu. Bu nedenle İsa, "İnsanoğlu'nun yeryüzünde günahları bağışlama yetkisine sahip olduğunu bilesiniz diye" dediğinde (10. ayet), ilahlığını ilan ediyordu. İsa yalnızca Tanrı'ya ait olan yetkiye bizzat sahiplik bildirdiği için, birçok kişi öfkeyle karşılık verdi.

Yuhanna, "Başlangıçta O, Tanrı'yla birlikteydi. Her şey O'nun aracılığıyla var oldu, var olan hiçbir şey O'nsuz olmadı" dediğinde, *logos*'u Yaratıcı'yla özdeşleştirir. Ayrıca, "Yaşam O'ndaydı" der. Yaşamın *logos*'ta olduğunu, yani yaşamın kaynağının *logos* olduğunu söylemek, açıkça "Söz" olarak adlandırılan bu Kişi'ye ilahlık atfetmektir.

Benzer şekilde Yeni Antlaşma, Kutsal Ruh'a da ilahlık atfeder. Bu genellikle yalnızca Tanrı'ya ait

olan sıfatların Ruh'a verilmesiyle yapılır; bunlar arasında kutsallık (Mat. 12:32), ezelîlik (İbr. 9:14), her şeye gücü yetme (Rom. 15:18-19) ve her şeyi bilme yer alır (Yu. 14:26). Ayrıca Kutsal Ruh'un ilahlığı, Matta 28:18-20'deki vaftiz buyruğunda ya da 2. Korintliler 13:14'teki Pavlus'un kutsamasında Baba ve Oğul ile aynı düzeye yerleştirilmesiyle de gösterilir.

Üçüncü Bölüm

Kişide Üç

Bir süre önce, bir felsefe profesörü benimle Üçlübirlik öğretisinin bir çelişki olduğu ve akıllı insanların çelişkileri benimsemediği yönündeki görüşünü paylaştı. Ben de akıllı insanların çelişkileri benimsememesi gerektiği konusunda onunla hemfikirdim. Ancak onun Üçlübirlik öğretisini bir çelişki olarak sınıflandırmasına şaşırdım; çünkü bir filozof olarak mantık disiplininde eğitim almıştı ve dolayısıyla bir çelişki ile bir paradoks arasındaki farkı biliyordu.

Üçlübirlik formülü paradoksaldır, ancak hiçbir şekilde çelişkili değildir. Çelişmezlik yasası, bir şeyin

aynı zamanda ve aynı ilişki içinde hem kendisi olup hem de kendisi olmamasının imkânsız olduğunu söyler. Örneğin, ben aynı anda hem baba hem de oğul olabilirim, ancak aynı ilişki içinde her ikisi olamam. Tarihsel formül şudur: Tanrı özde birdir ve kişide üçtür; yani bir bakımdan birdir, başka bir bakımdan üçtür. Çelişmezlik yasasının ihlal edilmesi için Tanrı'nın özde bir ve aynı zamanda özde üç olması ya da kişide bir ve aynı zamanda kişide üç olması gerekirdi. Dolayısıyla, rasyonel düşüncenin biçimsel kategorilerine baktığımızda, Üçlübirlik formülünün nesnel olarak çelişkili olmadığını görürüz.

Kilise, Tanrı'nın bir olduğu ve aynı zamanda Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un da ilahi olduğu yönündeki Kutsal Yazılar'ın açık öğretisine sadık kalabilmek için ilk dört yüzyıl boyunca bu konu üzerinde derin bir mücadele vermiştir. Görünürdeki bu çelişkiyi çözmek kolay bir iş değildi. İlk bakışta, Hristiyan topluluğu üç tanrıya iman ediyormuş gibi görünüyordu ki bu, Eski Antlaşma'da derin köklere sahip olan tektanrıcılık ilkesini ihlal ederdi.

Ancak yukarıda da belirttiğim gibi, Üçlübirlik kavramı çelişkili değil, paradoksaldır. *Paradoks* ke-

limesi hem bir Grekçe ön ekten hem de bir Grekçe kökten türemiştir. *Para* ön eki "yanında" anlamına gelir. Paragraf, paramedik veya paralel dediğimizde, bir şeylere eşlik eden onların yanında olan şeyleri kastederiz. Benzer şekilde, İngilizcesi *parable* olan bir benzetme, İsa'nın bir noktayı açıklamak için öğretisinin yanına koyduğu bir anlatımdı. *Paradoks* kelimesinin kökü ise Grekçe *dokeō* kelimesinden gelir; bu kelime "görünmek", "düşünmek" veya "belirmek" anlamlarına gelir. Dolayısıyla *paradoks*, bir şey başka bir şeyin yanına konulduğunda ilk bakışta çelişkili gibi görünen, fakat daha yakından incelendiğinde öyle olmadığı anlaşılan durumu ifade eder.

Hristiyan Üçlübirlik formülü –Tanrı'nın özde bir, kişide üç olması– çelişkili gibi görünebilir; çünkü biz bir varlığın bir kişi olmasına alışkınız. Bir varlığın nasıl olur da üç kişi içinde var olabileceğini ve yine de tek bir varlık olarak kalabileceğini idrak edemeyiz. Bu açıdan bakıldığında, bu formülasyon içindeki Üçlübirlik öğretisi gizemlidir; özü bakımından mutlak bir olan, fakat kişide üç olan bir varlığı düşünmek zihni zorlar.

Öz ve Kişi

Eşimle birlikte Hollanda'da yaşadığımız dönemde, insanların evlerini *stofzuiger* ile süpürdüklerini öğrendik; bu tam anlamıyla "bir şey emici" demektir. Daha karmaşık bir metafizik terim kullanabilirlerdi, ancak *şey* kelimesi çok şeyi açıklar.

Bir insanı bir antiloptan, bir antilobu bir üzümden ya da bir üzümü Tanrı'dan ayıran "şey" nedir? Bu, o şeyin özüdür; Grekçe "varlık" ya da "töz" anlamına gelen *ousios* kelimesiyle ifade edilir. İlahi olanın şeyi, özü –*ousios*– Tanrı'nın kendi içinde ne olduğudur. Kilise, Tanrı'nın özde bir olduğunu ilan ettiğinde, Tanrı'nın kısmen bir yerde, kısmen başka bir yerde bulunduğunu söylemiyordu. Tanrı tek bir varlıktır.

Tanrı'nın varlıkta bir, fakat kişide üç olduğunu açıklarken karşılaştığımız zorlukların bir kısmı, bu formülün Latince *persona* kelimesinden türetilmiş olmasından kaynaklanır; *kişi* kelimesi buradan gelir. Latincede bu kelimenin temel işlevi hukuki bir terim olarak ya da tiyatro sanatlarında kullanılan bir terim olarak ortaya çıkmıştır. Eğitimli oyuncuların bir oyunda birden fazla rol oynaması yaygındı ve oyun-

cular karakterlerini maskeler aracılığıyla ayırt ederlerdi; bu maskeye Latincede *persona* denirdi. Bu nedenle Tertullianus Tanrı'dan ilk kez "bir varlık, üç *persona*" olarak söz ettiğinde, Tanrı'nın aynı anda üç rol ya da kişilik olarak –Baba, Oğul ve Kutsal Ruh– var olduğunu ifade ediyordu. Ancak bu formüldeki *kişi* kavramı, bir kişinin bir ayrı varlık anlamına geldiği günümüzün kişilik kavramıyla tam olarak örtüşmez.

Hipostaz ve Varoluş

Üçlübirlik'teki kişiler arasındaki ayrımı ifade edebilmek için başka terimler de kullanılmıştır. Bunlardan biri *hipostaz*dır. Tanrılık'taki bir hipostaz, gerçek bir farktır; ancak varlık bakımından bir fark, yani özsel bir fark değildir. Üçlübirlik'teki her kişi, ilahlığın mevcudiyeti *altında* mevcut ya da var olur. Hipostaz, varlığın kapsamı içindeki bir farklılıktır; ayrı bir varlık ya da ayrı bir öz değildir. Tanrılık'taki tüm kişiler, ilahlığın tüm sıfatlarına sahiptir.

Üçlübirlik'teki kişiler arasındaki ayrımı anlamak için önemli bir diğer terim *varoluş*tur. Felsefi açıdan, Platon öncesine kadar uzanan bir anlayışta, *varoluş*

kavramı var olabilmek için hiçbir şeye bağımlı olmayan saf varlığa işaret eder. Bu varlık ezelîdir; var olma gücünü kendi içinde taşır. Hiçbir şekilde yaratılmışlar gibi değildir. Yaratılmışların varoluşu ise *değişmeyen bir varlık* değil, *değişen bir oluş* ile karakterizedir; çünkü yaratılmış olan her şeyin temel özelliği değişimdir. Bugün ne iseniz, yarın az da olsa farklı olacaksınız; bugün de dünden farklısınızdır.

Tanrı, insanın var olduğu şekilde var olmaz; çünkü bu, O'nu yaratılmış bir şey yapar ve O'na bağımlı, türetilmiş bir varoluş atfederdi. Bunun yerine, Tanrı *vardır* deriz. Tanrı *varlıktır*; süreç veya değişim içeren bir oluş değildir. O sonsuza dek aynıdır; bu nedenle O'nun tek bir varlık olduğunu söyleriz. Teologlar Üçlübirlik'ten üç *varoluş* olarak değil, üç *hipostaz* olarak söz ederler; yani Tanrı'nın türetilmemiş tek varlığı içinde, daha alt bir düzeyde, Kutsal Kitap'ın Baba, Oğul ve Kutsal Ruh olarak adlandırdığı bu hipostazlar arasında ayrım yapmamız gerekir. Üç ayrı varoluş ya da varlık yoktur; tek bir ezelî varlık içinde üç hipostaz vardır.

Üç kişi arasında ayrım yapmamız gereklidir; çünkü Kutsal Kitap bu ayrımı yapar. Bu gerçek bir

ayrımdır, ancak özsel bir ayrım değildir. "Özsel değil" derken önemsiz demiyorum. Demek istediğim şudur: Tanrılık'ın içinde gerçek farklılıklar vardır, ancak Tanrı'nın kendi özü içinde gerçek farklılıklar yoktur. Tek varlık, üç kişi; Baba, Oğul ve Kutsal Ruh.

Dördüncü Bölüm

İletilemez Sıfatlar

Bankaya çek bozdurmaya gittiğimde, görevli benden bir kimlik göstermemi ister. Genellikle cüzdanımı açar ve Florida ehliyetimi gösteririm. Ehliyetin bir yüzünde göz rengim, saç rengim ve yaşım yazılıdır. Bu özellikler, insani niteliklerimin bazılarını tanımlar.

Tanrı öğretisini çalışmada temel kaygılardan biri, O'nun sıfatlarını anlamaya çalışmaktır. Tanrı'nın kim olduğunu tutarlı bir şekilde anlayabilmek için O'nun kutsallığı, değişmezliği ve sonsuzluğu gibi belirli özelliklerine bakarız.

En başta, Tanrı'nın *iletilebilir* sıfatları ile O'nun *iletilemez* sıfatları arasında bir ayrım yapmamız gerekir. İletilebilir sıfat, bir kişiden diğerine aktarılabilen sıfattır. Örneğin, Atlanta'daki Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri bulaşıcı hastalıkları inceler. Bu hastalıklar aynı zamanda iletilebilir olarak adlandırılır, çünkü bir kişiden diğerine kolayca geçerler. Benzer şekilde, Tanrı'nın iletilebilir sıfatları, O'nun yaratıklarına aktarılabilen sıfatlardır.

Bunun tersi olarak iletilemez sıfat, aktarılamayan sıfattır. Dolayısıyla Tanrı'nın iletilemez sıfatları insanlarda bulunamaz. Tanrı bile kendi varlığının bazı özelliklerini yarattığı varlıklara aktaramaz. Bazen teologlara Tanrı'nın başka bir tanrı yaratıp yaratamayacağı sorulur ve cevap hayırdır. Eğer Tanrı başka bir tanrı yaratsaydı, ortaya çıkan şey bir yaratık olurdu; bu da tanım gereği Tanrı'yı tanımlayan bağımsızlık, ezelîlik ve değişmezlik gibi gerekli niteliklerden yoksun olurdu.

Tanrı'nın iletilebilir ve iletilemez sıfatları arasındaki ayrımı incelerken, Tanrı'nın basit bir varlık olduğunu hatırlamak önemlidir; başka bir deyişle, O parçalardan oluşmaz. Bizim ayak parmaklarımız,

bağırsaklarımız, akciğerlerimiz gibi farklı beden parçalarımız vardır. Tanrı ise karmaşık olmadığı anlamında basit bir varlıktır. Teolojik olarak konuşursak, Tanrı kendi sıfatlarıdır.

Tanrı'nın basitliği aynı zamanda sıfatlarının birbirini tanımladığı anlamına gelir. Örneğin Tanrı'nın kutsal, adil, değişmez ve her şeye gücü yeten olduğunu söyleriz; fakat O'nun gücü her zaman kutsal bir güç, adil bir güç ve değişmez bir güçtür. Tanrı'da ayırt edebildiğimiz tüm karakter özellikleri O'nun gücünü de tanımlar. Aynı şekilde Tanrı'nın ezelîliği her şeye gücü yeten bir ezelîliktir ve kutsallığı da her şeye gücü yeten bir kutsallıktır. Tanrı'nın bir kısmı kutsallık, başka bir kısmı güç ve başka bir kısmı değişmezlik değildir. O bütünüyle kutsaldır, bütünüyle her şeye gücü yetendir ve bütünüyle değişmezdir.

Tanrı'nın iletilebilir ve iletilemez sıfatları arasındaki ayrım önemlidir; çünkü bu ayrım Tanrı ile herhangi bir yaratık arasındaki farkı açıkça anlamamıza yardımcı olur. Hiçbir yaratık, her şeye gücü yeten Tanrı'nın iletilemez bir sıfatına asla sahip olamaz.

Özdenlik (Kendiliğinden Var Olma)

Tanrı ile diğer varlıklar arasındaki nihai fark, yaratılmış varlıkların türetilmiş, olumsal ve bağımlı olmasıdır. Tanrı ise bağımlı değildir. O, var olma gücüne kendi içinde sahiptir; bunu başka bir şeyden almaz. Bu sıfat Tanrı'nın *özdenliği* olarak adlandırılır ve kendiliğinden var olma anlamına gelir.

Kutsal Yazılar bize "O'nda yaşıyor ve hareket ediyoruz; O'nda varız" der (Elç. 17:28), fakat hiçbir yerde Tanrı'nın varlığını insanda bulduğu söylenmez. Tanrı hiçbir zaman var olmak ya da varlığını sürdürmek için bize ihtiyaç duymamıştır; buna karşılık biz, O'nun varlığının gücünün bizim varlığımızı sürdürmesi olmaksızın bir an bile yaşayamayız. Tanrı bizi yaratmıştır; bu da ilk nefesimizden itibaren varlığımız için O'na bağımlı olduğumuz anlamına gelir. Tanrı yarattığını aynı zamanda sürdürür ve muhafaza eder; dolayısıyla, devam eden varlığımız için de başlangıçtaki varlığımız için olduğu kadar O'na bağımlıyız. Tanrı'yla aramızdaki en büyük fark budur: Tanrı, kendisi dışında hiçbir şeye bağımlı değildir.

Filozof John Stuart Mill bir makalesinde, Tanrı'nın varlığına dair klasik kozmolojik argümana karşı çıkmıştır. Bu argüman, her sonucun bir nedeni olması gerektiğini ve nihai nedenin Tanrı olduğunu savunur. Mill ise şöyle demiştir: Eğer her şeyin bir nedeni olması gerekiyorsa, o zaman Tanrı'nın da bir nedeni olmalıdır. Bu durumda argümanı Tanrı'da durduramayız; Tanrı'yı kimin yarattığını da sormalıyız. Bertrand Russell, Mill'in makalesini okuyana kadar kozmolojik argümana ikna olmuştu. Mill'in ortaya koyduğu argüman Russell için bir aydınlanma olmuş ve bunu *Neden Hristiyan Değilim* adlı kitabında kullanmıştır.

Ancak Mill yanılıyordu. Onun görüşü nedensellik yasasının yanlış anlaşılmasına dayanıyordu. Bu yasa, her sonucun bir nedeni olması gerektiğini söyler; var olan her şeyin bir nedeni olması gerektiğini söylemez. Nedene ihtiyaç duyan tek şey sonuçtur ve bir sonuç tanımı gereği bir nedene ihtiyaç duyar; çünkü sonuç, başka bir şey tarafından meydana getirilmiş olandır. Peki Tanrı'nın bir nedene ihtiyacı var mıdır? Hayır, yoktur; çünkü O varlığını kendisinden alır. O ezelîdir ve kendinden var olandır.

Tanrı'nın özdenliği, Yüce Varlık'ın üstünlüğünü tanımlar. İnsanlar kırılgandır. Birkaç gün susuz kalırsak ya da birkaç dakika oksijensiz kalırsak ölürüz. İnsan yaşamı ayrıca onu yok edebilecek pek çok hastalığa açıktır. Ancak Tanrı ölemez. Tanrı varlığı için hiçbir şeye bağımlı değildir. O, var olma gücüne kendi içinde sahiptir; bu, insanlarda bulunmayan bir özelliktir. Kendimizi sonsuza dek yaşatabilme gücüne sahip olmayı isteriz, fakat buna sahip değiliz. Biz bağımlı varlıklarız. Ancak ve ancak Tanrı özdenliğe sahiptir.

Akıl, özdenliğe sahip bir varlığın varlığını zorunlu kılar; aksi takdirde, bu dünyada hiçbir şey var olamazdı. Hiçbir zaman hiçbir şeyin var olmadığı bir zaman olmamıştır; çünkü eğer böyle bir zaman olsaydı, şimdi hiçbir şey var olamazdı. Evrenin on dört milyar yıl önce var olduğunu öğretenler, kendi kendine yaratılış fikrini varsayarlar; oysa bu akıl dışıdır, çünkü hiçbir şey kendini yaratamaz. Şu anda bir şeylerin var olması, her zaman var olan bir varlığın bulunduğunu gösterir.

Bir çimen tanesi bile Tanrı'nın özdenliğini haykırır. Bu özdenlik, çimenin kendisinde değildir.

Özdenlik, iletilemez bir sıfattır. Tanrı, ezelîliğini bir yaratığa aktaramaz; çünkü zamanda başlangıcı olan her şey, tanımı gereği ezelî değildir. İleriye dönük olarak bize sonsuz yaşam verilebilir, ancak geriye dönük olarak bunu elde edemeyiz. Biz ezelî varlıklar değiliz.

Ezelîlik, bu anlamda, iletilemez bir sıfattır. Tanrı'nın değişmezliği, özdenliğiyle bağlantılıdır; çünkü Tanrı ezelden beri ne ise O'dur ve kim ise O'dur. O'nun varlığı değişime ya da dönüşüme tabi değildir. Biz yaratıklar olarak değişebilir ve sınırlıyız. Tanrı başka bir sonsuz varlık yaratamaz; çünkü yalnızca bir tek sonsuz varlık olabilir.

Övgüye Layık

Tanrı'nın iletilemez sıfatları, O'nun bizden ne şekilde farklı olduğunu ve bizi nasıl aştığını gösterir. O'nun iletilemez sıfatları, O'na neden yücelik, onur ve övgü borçlu olduğumuzu ortaya koyar. Kısa bir süre için üstünlük gösteren ve sonra bir daha duyulmayan insanları ayakta alkışlarız; oysa var olma gücüne ezelden beri kendi içinde sahip olan, her birimizin mutlak şekilde bağımlı olduğu ve aldığımız her nefes

için kendisine sonsuz şükran borçlu olduğumuz Tanrı, yaratıklarından hak ettiği onur ve yüceliği çoğu zaman almaz. En yüce Olan, yarattıklarının itaatini ve ibadeti hak eder.

Beşinci Bölüm

İletilebilen Sıfatlar

Tanrı'nın yaratılmış varlıklarla paylaşmadığı iletilemez nitelikleri arasında O'nun sonsuzluğu, ezelîliği, her yerde aynı anda bulunması ve her şeyi bilmesi yer alır. Bununla birlikte, Elçi Pavlus'un açıkça belirttiği gibi, yaratılmış varlıklarda yansıtılabilen başka nitelikler de vardır: "Bunun için, sevgili çocukları olarak Tanrı'yı örnek alın. Mesih bizi nasıl sevdiyse ve bizim için kendisini güzel kokulu bir sunu ve kurban olarak nasıl Tanrı'ya sunduysa, siz de öylece sevgi yolunda yürüyün." (Ef. 5:1–2).

Pavlus imanlıyı Tanrı'yı örnek almaya çağırır. Tanrı'yı ancak O'nda bulunan bazı özellikleri yansı-

tabilme kapasitesine sahipsek örnek alabiliriz. Efesliler'deki bu metin, Tanrı'nın iletilebilir sıfatlara, yani bizim de sahip olabileceğimiz ve ortaya koyabileceğimiz sıfatlara sahip olduğunu varsayar.

Kutsallık

Kutsal Yazılar, Tanrı'nın kutsal olduğunu söyler. *Kutsal* terimi, Kutsal Kitap'ta Tanrı'yı tanımlamak için kullanıldığında hem O'nun doğasına hem de karakterine işaret eder. Öncelikle Tanrı'nın kutsallığı, O'nun yüceliğine ve aşkınlığına, yani evrendeki her şeyin üstünde ve ötesinde oluşuna işaret eder. Bu anlamda Tanrı'nın kutsallığı iletilemezdir. Yalnızca O, varlığı bakımından yaratılmış her şeyin üzerindedir. İkinci olarak, *kutsal* kelimesi Tanrı'ya uygulandığında O'nun saflığını, mutlak ahlaki ve etik mükemmelliğini ifade eder. Tanrı yaratıklarından kutsallık talep ettiğinde kastettiği budur: "Kutsal olun, çünkü ben kutsalım" (Lev. 11:44; 1.Pe. 1:16).

Mesih'e aşılandığımızda, Kutsal Ruh tarafından içsel olarak yenileniriz. Üçlübirlik'in üçüncü Kişisi "kutsal" olarak adlandırılır; bunun bir nedeni,

Üçlübirliksel kurtuluş işinde O'nun temel görevinin Mesih'in işini bize uygulamak olmasıdır. Bizi yeniden doğduran O'dur ve kutsallaştırılmamız için çalışan da O'dur. Kutsal Ruh, bizim içimizde ve bizim aracılığımızla çalışarak bizi Mesih'in suretine benzer kılar; böylece Tanrı'nın bizden talep ettiği kutsallık çağrısını yerine getirebiliriz.

Düşmüş durumumuzda, kutsallıktan çok uzağız; yine de, Kutsal Ruh'un hizmeti aracılığıyla kutsallaştırılıyoruz ve tümüyle günahtan arındırılacağımız yüceltilme zamanını bekliyoruz. Bu anlamda Tanrı'yı örnek alıyoruz. Ancak yüceltilmiş durumda bile yaratık olmaya devam edeceğiz; ilahi varlıklar olmayacağız.

Sevgi

Pavlus, Tanrı'yı örnek alma sorumluluğumuzdan söz ederken, sevgiyi ortaya koymaya çağrıldığımızı belirtir (Ef. 5:2). Kutsal Yazılar Tanrı'nın sevgi olduğunu söyler (1.Yu. 4:8, 16). Tanrı'nın sevgisi O'nun karakterini tanımlar; bu O'nun ahlaki sıfatlarından biridir ve dolayısıyla yalnızca Tanrı'ya ait olmayan, yaratıklarına da iletilen bir özelliktir. Tanrı sevgi-

dir ve sevgi Tanrı'dandır; Kutsal Yazılar'ın söz ettiği *agapē* anlamındaki sevgiyle seven herkes Tanrı'dan doğmuştur. O'nun sevgisi örnek alınabilen bir sıfattır ve biz tam da bunu yapmaya çağrıldık.

İyilik

Tanrı'nın iyiliği, örnek almamız gereken bir diğer ahlaki sıfattır; ancak Kutsal Yazılar bu konudaki yeteneğimiz hakkında oldukça karanlık bir tablo çizer. Zengin bir genç önder İsa'ya, "İyi öğretmenim, sonsuz yaşama kavuşmak için ne yapmalıyım?" diye sordu. İsa ona şöyle karşılık verdi: "Bana neden iyi diyorsun? …İyi olan yalnız biri var, O da Tanrı'dır" (Mar. 10:17–18). İsa burada ilahlığını inkâr etmiyordu; yalnızca Tanrı'nın mutlak iyiliğini vurguluyordu. Başka bir yerde elçi Pavlus, mezmur yazarından alıntı yaparak şöyle der: "Doğru kimse yok, tek kişi bile yok" (Rom. 3:10). Düşmüş durumumuzda, Tanrı'nın karakterinin bu yönünü yansıtmayız. Yine de, imanlılar iyi işlerle dolu bir yaşama çağrılmıştır; bu nedenle, Kutsal Ruh'un yardımıyla iyilikte büyüyebilir ve Tanrı'nın doğasının bu yönünü yansıtabiliriz.

Adalet ve Doğruluk

Örnek almamız gereken başka iletilebilir sıfatlar da vardır. Bunlardan biri adalettir. Kutsal Kitap'ta adalet, Tanrı'nın ötesinde var olan soyut bir kavram olarak sunulmaz; Tanrı'nın kendisinin uymak zorunda olduğu bir ölçü değildir. Aksine, Kutsal Yazılar'da adalet kavramı doğruluk fikriyle bağlantılıdır ve Tanrı'nın içsel karakterine dayanır. Tanrı'nın adil olması, her zaman doğruluğa uygun hareket ettiği anlamına gelir.

Teologlar, Tanrı'nın içsel doğruluğu ya da adaleti ile dışsal doğruluğu ya da adaleti arasında ayrım yaparlar. Tanrı eylemde bulunduğunda her zaman doğru olanı yapar. Başka bir deyişle, O her zaman adalete uygun olanı gerçekleştirir. Kutsal Kitap'ta adalet; merhamet ve lütuftan ayırt edilir. Öğrencilerime Tanrı'dan asla adalet istememelerini söylerdim; çünkü isteyebilir ve alabilirlerdi. Eğer Tanrı bize adaletine göre davransaydı, hepimiz mahvolurduk. Bu nedenle, Tanrı'nın önünde durduğumuzda, O'nun bize merhameti ve lütfuna göre davranmasını dileriz.

Adalet, Tanrı'nın doğruluğunu tanımlar; O hiçbir zaman insanları işledikleri suçlardan daha ağır bir şekilde cezalandırmaz ve hak edenleri ödüllendirmekte asla eksik kalmaz. O her zaman adil davranır; Tanrı hiçbir zaman adaletsiz bir şey yapmaz.

İki evrensel kategori vardır: adalet ve adalet-dışı. Adalet çemberinin dışında kalan her şey bu ikinci kategoriye girer; ancak bu kategorinin farklı türleri vardır. Tanrı'nın merhameti adalet çemberinin dışındadır ve adalet-dışı bir durumdur. Aynı kategoride adaletsizlik de vardır. Adaletsizlik kötüdür; adaletsiz bir eylem doğruluğun ilkelerini ihlal eder. Eğer Tanrı haksız bir şey yapsaydı, adaletsiz davranmış olurdu. İbrahim bunun imkânsızlığını Tanrı'ya şöyle diyerek ifade etti: "Bütün dünyanın Hâkimi adalet yapmaz mı?" (Yar. 18:25 – Kitab-ı Mukaddes Çevirisi). Tanrı adil bir yargıç olduğu için tüm yargıları doğruluğa göredir; dolayısıyla, hiçbir zaman adaletsiz davranmaz.

Ancak insanlar bunu Tanrı'nın merhameti ve lütfuyla birlikte düşündüklerinde kafa karışıklığı yaşarlar; çünkü lütuf adalet değildir. Lütuf ve merhamet adalet kategorisinin dışındadır, ancak adaletsizlik ka-

tegorisinin içinde değildir. Tanrı'nın merhametli olması yanlış değildir; lütufkâr olması da kötü değildir. Aslında bir bakıma bunu daha da ileri götürmeliyiz. Adalet ve merhamet aynı şey olmasa da, adalet doğrulukla bağlantılıdır ve doğruluk zaman zaman merhamet ve lütfu içerebilir. Bu ayrımı yapmamızın nedeni şudur: Adalet doğruluk için zorunludur, ancak merhamet ve lütuf Tanrı'nın özgürce gerçekleştirdiği eylemlerdir. Tanrı merhametli ya da lütufkâr olmak zorunda değildir. Tanrı'nın bize lütuf ya da merhamet borçlu olduğunu düşündüğümüz anda artık lütuf ve merhameti doğru anlamıyoruz demektir. Zihnimiz burada kolayca yanılır ve lütuf ve merhameti adaletle karıştırır. Adalet hak edilebilir, ancak merhamet ve lütuf her zaman gönüllüdür.

Tanrı'nın dışsal doğruluğu ya da adaleti ile içsel doğruluğu ya da adaleti açısından, Tanrı her zaman doğru olanı yapar. O'nun eylemleri, dışsal davranışı, her zaman içsel karakteriyle uyumludur. İsa bunu öğrencilerine basitçe şöyle ifade etmiştir: Kötü bir ağaç iyi meyve veremez; kötü meyve kötü ağaçtan, iyi meyve iyi ağaçtan gelir (bkz. Mat. 7:17–18). Aynı şekilde Tanrı her zaman karakterine uygun hareket

eder ve O'nun karakteri bütünüyle doğrudur. Bu nedenle yaptığı her şey doğrudur. O'nun içsel doğruluğu ile dışsal doğruluğu arasında, yani kim olduğu ile ne yaptığı arasında bir ayrım vardır; ancak bu ikisi birbirine bağlıdır.

Aynı şey bizim için de geçerlidir. Günah işlediğimiz için günahkâr değiliz; günahkâr olduğumuz için günah işleriz. İçsel karakterimizde bir bozukluk vardır. Kutsal Ruh bizi içsel olarak değiştirdiğinde, bu değişim dışsal davranışlarımızda da görünür hâle gelir. Tanrı'nın suretinde yaratılmış varlıklar olarak doğruluk için bir kapasiteye sahip olduğumuzdan, dışsal olarak Tanrı'nın doğruluğuna uymaya çağrıldık. Doğru olanı yapma ve adil davranma kapasitesiyle yaratıldık. Peygamber Mika şöyle yazmıştır: "Adil davranmanızdan, sadakati sevmenizden ve alçakgönüllülükle yolunda yürümenizden başka Tanrınız RAB sizden ne istedi?" (Mik. 6:8). Tanrı'nın adaleti ve doğruluğu, örnek almamız gereken iletilebilir sıfatlardır.

Bilgelik

Tanrı'nın iletilebilir sıfatlarından birine daha değinmek istiyorum: bilgelik. Tanrı yalnızca bilge değil, aynı zamanda her bakımdan bilgedir ve bize de bilgelikle hareket etmemiz söylenir. Eski Antlaşma'da Tarihsel Kitaplar ile Peygamberlik Kitapları arasında yer alan yazılara Bilgelik Yazıları denir; Eyüp, Mezmurlar, Süleyman'ın Özdeyişleri, Vaiz ve Ezgiler Ezgisi bu gruba girer.

Süleyman'ın Özdeyişleri kitabı bize "RAB korkusudur bilgeliğin temeli" der (Özd. 9:10). Yahudi anlayışında kutsal yazılardaki bilgelik, zekice bilgiye değil, Tanrı'ya uygun yaşama dayanırdı. Nitekim Eski Antlaşma bilgi ile bilgelik arasında ayrım yapar. Bilgi edinmemiz söylenir, ancak her şeyden önce bilgelik edinmemiz öğütlenir. Bilgi edinmenin amacı, Tanrı'yı hoşnut eden bir yaşam sürmeyi öğrenmek, yani bilge olmaktır. Tanrı hiçbir zaman budala kararlar vermez ya da budalaca davranmaz. O'nun karakterinde ya da eylemlerinde hiçbir budalalık yoktur. Biz ise budalalıkla doluyuz. Buna rağmen bilgelik iletilebilir bir sıfattır ve Tanrı tüm bilgeliğin kaynağıdır. Bilge-

likten yoksunsak, Tanrı'nın düşüncemizi aydınlatması için dua etmeye çağrılırız (Yak. 1:5). Tanrı, bize bilge olalım diye kendi Sözü'nü verir.

Altıncı Bölüm

Tanrı'nın İsteği

Birkaç yıl önce, Ligonier Hizmetleri kısa bir soru-cevap radyo programı düzenlemişti; adı "R.C.'ye Sorun" idi. Bana en sık sorulan soru şuydu: "Tanrı'nın yaşamım için olan isteğini nasıl bilebilirim?" Hristiyan imanında ciddi olan ve Tanrı'ya itaat ederek yaşamak isteyen kişiler, O'nun kendilerinden ne yapmalarını istediğini bilmek isterler.

Yaşamımız için Tanrı'nın isteği konusunda zorlandığımızda, Kutsal Yazılar'daki şu sözlerle başlamak yerinde olur: "Gizli [şeyler] Tanrımız RAB'be özgüdür. Ama bu yasanın bütün sözlerine uymamız için açığa çıkarılanlar sonsuza dek bize ve çocukları-

mıza aittir" (Yas. 29:29). Bu ayetin Kutsal Yazılar'daki yeri önemlidir. Yasa'nın Tekrarı Kitabı, yasanın ikinci kitabıdır. Musa'nın Tanrı'dan alıp halka ilettiği tüm yasanın bir özetini içerir. Yasanın verilmesine dair bu anlatımının sonlarına doğru, Tanrı'nın gizli isteği ile açığa çıkarılmış isteği arasında ayrım yapan bu metni buluruz.

Gizli Şeyler ve Açığa Çıkarılmış Şeyler

Reformcular, özellikle Martin Luther, *Deus absconditus* ile *Deus revelatus* arasındaki farktan söz etmişlerdir. Tanrı hakkındaki bilgimizin sınırları vardır; daha önce gördüğümüz gibi O'nu tam ve kapsamlı şekilde bilemeyiz. Tanrı, kendisi hakkında ya da dünya için planladıkları hakkında bilinebilecek her şeyi bizim için açığa çıkarmamıştır; bunların çoğu açığa çıkarılmamış durumdadır. Tanrı'nın bu gizliliği *Deus absconditus* olarak adlandırılır; yani Tanrı'nın bizden gizlediği şeyler. Bununla birlikte, Tanrı'yı anlamak için tamamen karanlıkta bırakılmış değiliz. Tanrı'nın hiçbir şey açıklamadan uzaklaşıp gitmiş olması söz konusu değildir. Aksine, Luther'in

Deus revelatus dediği bir gerçek de vardır; yani, Tanrı'nın kendisini açığa çıkardığı kısım. Bu ilke Yasa'nın Tekrarı 29:29'da görülür. "Gizli şeyler" ifadesi Tanrı'nın "gizli isteği" dediğimiz şeyi ifade eder.

Tanrı'nın isteğinin bir yönü, O'nun hükümsel isteğidir; bu, Tanrı'nın dilediği her şeyi egemen şekilde gerçekleştirdiği gerçeğine işaret eder. Buna bazen Tanrı'nın mutlak isteği, yani Tanrı'nın egemen isteği, ya da Tanrı'nın etkili isteği de denir. Tanrı, egemen bir şekilde bir şeyin gerçekleşmesini hükmettiğinde, o şey mutlaka gerçekleşir. Bunun bir başka ifadesi Tanrı'nın "belirlenmiş ön tasarısı"dır. Bunun bir örneği çarmıha gerilmedir. Tanrı, Mesih'in tarihin belirli bir zamanında, Yeruşalim'de çarmıhta ölmesini hükmettiğinde, bu olayın o yerde ve o zamanda gerçekleşmesi zorunluydu. Bu olay Tanrı'nın belirlenmiş tasarısı ya da isteğiyle gerçekleşti. Bu, karşı konulamazdı; gerçekleşmesi gerekiyordu. Aynı şekilde Tanrı dünya var olsun diye konuştuğunda, dünya var oldu.

Tanrı'nın ayrıca ilkesel isteği de vardır. Tanrı'nın hükümsel isteğine karşı koymak mümkün değilken, ilkesel isteğine sadece karşı koymakla kalmayız, sürekli karşı koyarız. İlkesel istek Tanrı'nın yasasına,

O'nun buyruklarına işaret eder. Örneğin, "Benden başka tanrıların olmayacak" (Çık. 20:3) buyruğu Tanrı'nın ilkesel isteğinin bir parçasıdır.

İnsanlar bana yaşamları için Tanrı'nın isteğini nasıl bilebileceklerini sorduklarında, onlara hangi istekten söz ettiklerini sorarım: Tanrı'nın gizli, hükümsel isteğinden mi, yoksa ilkesel isteğinden mi? Eğer gizli iradeden söz ediyorlarsa, bunun gizli olduğunu anlamalıdırlar. Bu soruyu soranların çoğu, belirli durumlarda ne yapmaları gerektiği konusunda zorlanmaktadır. Böyle durumlarda bana Tanrı'nın isteğini sorduklarında, Tanrı'nın zihnini okuyamayacağımı söylerim. Ancak Tanrı'nın Sözü'nü okuyabilirim; bu da bana O'nun açığa çıkarılmış isteğini verir. Bu isteği öğrenmek ve ona uygun yaşamak, bir ömür boyu sürecek kadar büyük bir görevdir. Bu konuda insanlara yardımcı olabilirim, fakat Tanrı'nın gizli isteğini bilmek konusunda değil. Jean Calvin şöyle demiştir: Tanrı "kutsal ağzını kapattığında, biz de orada duralım ki daha ileri gitmeyelim." Bunu günümüz diliyle ifade edersek şöyle diyebiliriz: "Tanrı'nın gizli isteği bizim işimiz değildir." Gizli olmasının sebebi budur.

Tanrı'nın sizden ne yapmanızı istediğini bilmek istemeniz gerçekten erdemlidir. Yaşamınız için Tanrı'nın gizli bir planı vardır ve bu plan kesinlikle sizin işiniz değildir; ancak Tanrı sizi yönlendirebilir ve yollarınızı doğrultabilir. Bu nedenle, yaşamımızda Kutsal Ruh'un aydınlatmasını ya da Tanrı'nın yönlendirmesini aramak yanlış değildir; insanlar Tanrı'nın isteğini sorduklarında genellikle bunu kastederler. Ancak biz çoğu zaman geleceği bilmeye yönelik tanrısız bir arzu taşırız. Başlangıçtan sonu bilmek isteriz; oysa bu bizim işimiz değildir. Bu Tanrı'nın işidir. Bu yüzden Kutsal Yazılar; ruh çağırma tahtaları, falcılar ve tarot kartları gibi yasak yollarla geleceği öğrenmeye çalışanlara karşı çok sert uyarılar içerir. Bunlar Hristiyanlar için yasaktır.

Tanrı'nın İsteğine Göre Yaşamak

Kutsal Kitap, Tanrı'nın yönlendirmesi hakkında ne söylüyor? Eğer yaptığımız her şeyde Tanrı'yı anarsak, O bizi yönlendirecektir (bkz. Özd. 3:5–6). Kutsal Yazılar bizi yaşamımız için Tanrı'nın isteğini öğrenmeye teşvik eder ve bunu Tanrı'nın hükümsel

isteğine değil, ilkesel isteğine odaklanarak yaparız. Yaşamınız için Tanrı'nın isteğini bilmek istiyorsanız, Kutsal Kitap size şöyle söyler: "Tanrı'nın isteği şudur: Kutsal olmanız" (1.Se. 4:3). Bu nedenle, insanlar Cleveland'da mı yoksa San Francisco'da mı iş bulacaklarını ya da Jane ile mi yoksa Martha ile mi evleneceklerini düşündüklerinde, Tanrı'nın ilkesel isteğini dikkatle incelemelidirler. Günlük yaşamlarını hangi ilkelere göre sürdüreceklerini öğrenmek için Tanrı'nın yasasını incelemelidirler.

Mezmur yazarı şöyle der: "Ne mutlu o insana ki, kötülerin öğüdüyle yürümez, günahkârların yolunda durmaz, alaycıların arasında oturmaz. Ancak zevkini RAB'bin Yasası'ndan alır ve gece gündüz onun üzerinde derin derin düşünür" (Mez. 1:1–2). Tanrı yolunda yürüyen insanın zevki Tanrı'nın ilkesel isteğindedir ve buna odaklanan kişi "akarsu kıyılarına dikilmiş ağaca benzer; meyvesini mevsiminde verir" (3. ayet). Kötüler ise böyle değildir; "rüzgarın savurduğu saman çöpüne benzerler" (4. ayet).

Hangi işi seçeceğinizi bilmek istiyorsanız, ilkeleri iyi öğrenmeniz gerekir. Bunu yaptığınızda, Tanrı'nın isteğinin yeteneklerinizi ve armağanlarınızı sağduyu-

lu bir şekilde değerlendirmeniz olduğunu göreceksiniz. Daha sonra belirli bir işin bu yeteneklerle uyumlu olup olmadığını düşünmelisiniz; eğer uyumlu değilse o işi kabul etmemelisiniz. Bu durumda Tanrı'nın isteği başka bir iş aramanızdır. Tanrı'nın isteği aynı zamanda çağrınızı bir iş fırsatıyla örtüştürmenizdir ve bu, bir ruh çağırma tahtası kullanmaktan çok daha fazla çaba gerektirir. Bu, Tanrı'nın yasasını yaşamın tüm alanlarına uygulamak anlamına gelir.

Kiminle evleneceğinize karar verirken, Kutsal Yazılar'ın evlilikle ilgili söylediği her şeyi göz önünde bulundurursunuz. Bunu yaptığınızda, Kutsal Kitap ölçütlerini karşılayan birden fazla aday olabileceğini fark edebilirsiniz. Peki hangisiyle evleneceksiniz? Bunun cevabı basittir: Hangisiyle evlenmek istiyorsanız onunla. Seçtiğiniz kişi Tanrı'nın ilkesel isteğinin sınırları içindeyse, sizi memnun eden şekilde hareket etmekte tam bir özgürlüğe sahipsiniz. Tanrı'nın gizli ya da hükümsel isteğinin dışında kalıp kalmadığınız konusunda endişe edip uykusuz kalmanıza gerek yoktur. Birincisi, Tanrı'nın hükümsel isteğinin dışında olamazsınız. İkincisi, Tanrı'nın sizin için olan gizli isteğini bugün bilmenin tek yolu yarını bekle-

mektir; ve yarın size bunu netleştirecektir, çünkü geçmişe dönüp bakabilir ve geçmişte yaşanan her şeyin Tanrı'nın gizli isteğinin bir yansıması olduğunu bilebilirsiniz. Başka bir deyişle, Tanrı'nın gizli isteğini ancak olaylardan sonra biliriz. Biz genellikle Tanrı'nın isteğini gelecek açısından bilmek isteriz; oysa Kutsal Yazılar'ın vurgusu, şu an için Tanrı'nın isteği üzerinedir ve bu da O'nun buyruklarıyla ilgilidir.

"Gizli şeyler" Tanrı'ya aittir, bize değil. "Gizli şeyler" bizim işimiz değildir, çünkü onlar bize ait değildir; Tanrı'ya aittir. Ancak Tanrı zihnindeki bazı gizli planları açıklamış ve gizliliğini kaldırmıştır; bu şeyler artık bize aittir. Örtüyü kaldırmıştır. Buna vahiy diyoruz. Vahiy, daha önce gizli olanın açığa çıkarılmasıdır.

Vahiy yoluyla sahip olduğumuz bilgi aslında Tanrı'ya aittir, fakat Tanrı bunu bize vermiştir. Musa, Yasa'nın Tekrarı 29:29'da bunu ifade etmektedir. Gizli şeyler Tanrı'ya aittir, fakat O'nun açığa çıkardıkları bize aittir; yalnızca bize değil, çocuklarımıza da aittir. Tanrı bazı şeyleri bize açıklamaktan hoşnut olmuştur ve bu şeyleri çocuklarımızla ve başkalarıyla paylaşma gibi tarif edilemez bir ayrıcalığa sahibiz. Bu bilgiyi

çocuklarımıza aktarma önceliği, Yasa'nın Tekrarı kitabının temel vurgularından biridir. Tanrı'nın açığa çıkarılmış isteği, O'nun ilkesel isteğinde ve aracılığıyla verilmiştir ve bu vahiy biz itaatkâr olalım diye verilmiştir.

Daha önce de söylediğim gibi, birçok insan bana yaşamları için Tanrı'nın isteğini nasıl bilebileceklerini sorar, ancak çok az kişi Tanrı'nın yasasını nasıl bilebileceğini sorar. İnsanlar bunu sormazlar, çünkü Tanrı'nın yasasını nasıl anlayacaklarını bilirler; onu Kutsal Kitap'ta bulurlar. Tanrı'nın yasasını öğrenmek için onu inceleyebilirler. Daha zor olan soru ise Tanrı'nın yasasını nasıl yerine getireceğimizdir. Bazıları bununla ilgilenir, ama çok fazla kişi değil. Tanrı'nın isteğini soranların çoğu, kapalı olan geleceği öğrenmek istemektedir. Eğer Tanrı'nın isteğini, O'nun neleri onayladığı, nelerden hoşnut olduğu ve sizi neler için kutsayacağı açısından bilmek istiyorsanız, cevap yine O'nun ilkesel isteğinde, yani yasasında bulunur ve bu açıktır.

Eski Antlaşma yasasının, Yeni Antlaşma Hristiyanı için başlıca değerlerinden biri, Tanrı'nın karakterini ve O'nu hoşnut eden şeyleri ortaya

koymasıdır. Tanrı'yı neyin hoşnut ettiğini öğrenmeye çalışırken Eski Antlaşma yasasını inceleyebiliriz. Bu yasaların bazıları Yeni Antlaşma'da tekrar edilmese bile, Tanrı'nın karakterinin açığa çıkışı oradadır ve bu da adımlarımız için çıra, yolumuz için ışıktır (Mez. 119:105). Yaşamımız için yolumuzu ararken ve Tanrı'nın isteğini anlamaya çalışırken karanlıkta el yordamıyla ilerliyorsak, nereye gideceğimizi gösteren bir çıraya, adımlarımızı aydınlatan bir ışığa ihtiyacımız vardır. Bu, Tanrı'nın ilkesel isteğinde bulunur. Tanrı'nın isteği, O'nun ağzından çıkan her söze itaat etmemizdir.

Yedinci Bölüm

İlahi Takdir

Çoğu Hristiyan, Pavlus'un Romalılar Mektubu'ndaki şu sözlerine aşinadır: "Tanrı'yı sevenler, O'nun amacı uyarınca çağrılmış olanlar için her şeyin birlikte iyilik için işlediğini biliriz" (8:28).* Burada dikkat çeken şey, elçinin ifade ettiği kesin inancın gücüdür. Pavlus, "Umarım sonunda her şey iyi olur" ya da "Her şeyin Tanrı'nın isteğine göre sonuçlanacağına inanıyorum" demez. Bunun yerine şöyle der: "Tanrı'yı sevenler, O'nun amacı uyarınca çağrılmış olanlar için her şeyin birlikte iyilik için işlediğini biliriz." Hristiyan yaşamı için böylesine temel bir konu hak-

* Çevirmenin çevirisi.

kında bu kadar elçisel bir güvenle yazması, bu ayetten büyük teselli çıkarmamızı sağlar.

Ancak bugün Pavlus'un ifade ettiği bu kesinlik gücünün kiliselerimizde ve Hristiyan topluluklarımızda büyük ölçüde eksik olduğunu düşünüyorum. Yaşamlarımızın Tanrı'nın egemen yönetimiyle nasıl ilişkili olduğuna dair anlayışımızda dikkat çekici bir değişim olmuştur.

Bir keresinde televizyonda Amerikan İç Savaşı hakkında bir mini dizi izlemiştim. Dizinin en etkileyici bölümlerinden biri, anlatıcının bu çatışmanın her iki tarafındaki askerlerin evlerine gönderdikleri mektupları okuduğu kısımdı. Askerler sevdiklerine yazarken kaygılarından ve korkularından söz ediyor, ancak aynı zamanda iyi ve lütufkâr bir Tanrı'ya olan güvenlerini sık sık dile getiriyorlardı. Bu ülkeye yerleşen insanlar, Rhode Island'daki bir şehre "Providence" (İlahi Takdir) adını verdiler. Bu, bugün bizim kültürümüzde pek mümkün olmazdı. İlahi takdir fikri kültürümüzden neredeyse tamamen silinmiştir ve bu trajiktir.

Bizden Yana Olan Tanrı

Seküler düşünce tarzının Hristiyan topluluğuna sızmasının yollarından biri, her şeyin sabit doğal nedenlere göre gerçekleştiğini ve Tanrı'nın –eğer gerçekten varsa– bunun üstünde ve ötesinde olduğu varsayımıdır. Bu bakış açısına göre Tanrı, gökte oturan, olup biteni seyreden, belki bizi teşvik eden ama yeryüzünde olanlar üzerinde doğrudan bir denetim uygulamayan bir seyircidir. Oysa tarih boyunca Hristiyanlar, bunun Babamız'ın dünyası olduğu ve insanların ve ulusların işlerinin nihai olarak O'nun elinde bulunduğu konusunda keskin bir bilince sahip olmuşlardır. Pavlus'un Romalılar 8:28'de ifade ettiği şey de budur; ilahi takdir hakkında kesin bir bilgi: "Tanrı'yı sevenler, O'nun amacı uyarınca çağrılmış olanlar için her şeyin birlikte iyilik için işlediğini biliriz."

Hemen ardından Pavlus, önceden belirleme zincirine geçer: "Çünkü Tanrı önceden bildiği kişileri Oğlu'nun benzerliğine dönüştürmek üzere önceden belirledi… Tanrı önceden belirlediği kişileri çağırdı, çağırdıklarını akladı ve akladıklarını yüceltti" (29–30. ayetler). Sonra şöyle sonuçlandırır: "Öyleyse buna

ne diyelim?" (31. ayet). Yani Tanrı'nın egemenliğine ve bu dünyada ve yaşamlarımızda ilahi bir amacı gerçekleştirdiği gerçeğine nasıl karşılık vermeliyiz? Dünya bu gerçeği reddeder, ama Pavlus şöyle cevap verir:

> Tanrı bizden yanaysa, kim bize karşı olabilir? Öz Oğlu'nu bile esirgemeyip O'nu hepimiz için ölüme teslim eden Tanrı, O'nunla birlikte bize her şeyi bağışlamayacak mı? Tanrı'nın seçtiklerini kim suçlayacak? Onları aklayan Tanrı'dır. Kim suçlu çıkaracak? Ölmüş, üstelik dirilmiş olan Mesih İsa, Tanrı'nın sağındadır ve bizim için aracılık etmektedir. Mesih'in sevgisinden bizi kim ayırabilir? Sıkıntı mı, elem mi, zulüm mü, açlık mı, çıplaklık mı, tehlike mi, kılıç mı? … Ama bizi sevenin aracılığıyla bu durumların hepsinde galiplerden üstünüz. (31–37. ayetler)

Erken dönemdeki kilisenin en eski ifadelerinden biri, Tanrı ile halkı arasındaki ilişkinin özünü şöyle özetler: *Deus pro nobis*. Bu, "Tanrı bizden yana" demektir. İlahi takdir öğretisinin özü budur: Tanrı halkından yanadır. "Öyleyse buna ne diyelim?" diye

sorar Pavlus. Eğer Tanrı bizden yanaysa, kim bize karşı olabilir? Elem, tehlike, kılıç, zulüm, acı, hastalık ya da insan düşmanlığı mı? Pavlus şöyle diyor: Bu dünyada Hristiyanlar olarak neyle karşılaşırsak karşılaşalım, hiçbir şey bizi sevgi dolu ve egemen bir ilahi takdirle olan bağımızdan koparamaz.

İlahi takdirin Latincesi *providere* kelimesidir ve bir ön ek ile bir kökten oluşur. Kök, "görmek" anlamına gelen *videre* kelimesidir. Jül Sezar'ın ünlü sözü "*Veni, vidi, vici*" ("Geldim, gördüm, yendim") ifadesindeki *vidi* buradan gelir. *Providere* ise "önceden görmek, öngörü" anlamına gelir. Ancak teologlar Tanrı'nın ön bilgisi ile ilahi takdir arasında ayrım yaparlar. Latincede etimolojik olarak benzer olsalar da, *ilahi takdir* kavramı ön bilgiden çok daha geniştir. Latincede bu kavrama en yakın kelime *sağlayış* kelimesidir.

Kutsal Kitap'ın aile reisleri hakkında ne dediğini düşünün: "Kendi yakınlarına, özellikle de ev halkına bakmayan kişi imanı inkâr etmiş, imansızdan beter olmuştur" (1.Ti. 5:8). Aile reisinin sorumluluğu, tedarik eden ve gerekli tedbirleri alan kişi olmaktır; yani o kişi, yaşamın temel ihtiyaçları açısından ailenin neye ihtiyaç duyacağını önceden bilmek ve sonra

bu ihtiyaçları karşılamak zorundadır. İsa, "'Ne yiyip ne içeceğiz?' diye canınız için, 'Ne giyeceğiz?' diye bedeniniz için kaygılanmayın" dediğinde (Mat. 6:25), yaşama karşı umursamaz bir yaklaşımı savunmuyordu. Kaygıdan söz ediyordu. Korkmamamız gerekir; ihtiyaçlarımızı karşılayacak olan Tanrı'ya güvenmeliyiz. Aynı zamanda Tanrı, aile reislerine tedbirli olma sorumluluğunu da emanet eder; yani yarını düşünmeleri ve aile için yiyecek ve giyecek bulunduğundan emin olmaları gerekir.

Kutsal Kitap'ta *ilahi takdir (sağlayış)* kelimesini ilk kez Eski Antlaşma'da, İbrahim'in İshak'ı sunu olarak sunması anlatısında buluruz. Tanrı, İbrahim'i, sevdiği oğlu İshak'ı alıp bir dağa götürmeye ve onu kurban olarak sunmaya çağırdı. Doğal olarak İbrahim, Tanrı'nın buyruğu karşısında büyük bir içsel mücadele yaşadı ve itaat etmeye hazırlanırken İshak ona şöyle sordu: "Ateşle odun burada, ama yakmalık sunu kuzusu nerede?" (Yar. 22:7). İbrahim şöyle cevap verdi: "Oğlum, yakmalık sunu için kuzuyu Tanrı kendisi sağlayacak" (8. ayet). İbrahim burada *Yahve yire*, yani "Tanrı sağlar" diyordu. Bu, Kutsal Kitap'ta Tanrı'nın takdirinden ilk kez söz edilmesidir ve bu, Tanrı'nın

ihtiyaçlarımız için sağlayışta bulunmasıyla ilgilidir. Ve elbette bu metin, Tanrı'nın ilahi egemenliği aracılığıyla sağlamış olduğu en yüce sağlayışa, bizim adımıza kurban edilen üstün Kuzu'ya işaret etmektedir.

İlahi Takdir ve Özdenlik

İlahi takdir öğretisi birkaç alanı kapsar. İlk olarak yaratılışın sürdürülmesini kapsar. Yaratılış anlatısını okuduğumuzda, Tanrı'nın her şeyi yarattığını görürüz; burada "yaratmak" olarak çevrilen İbranice *bara* kelimesi, Tanrı'nın sadece bir şeyleri yapıp sonra sahneden çekilmesinden daha fazlasını ifade eder. Bu kelime, Tanrı'nın yarattığı ve varlığa getirdiği şeyi daha sonra sürdürdüğü ve muhafaza ettiği anlamına gelir. Bu nedenle, yalnızca başlangıcımız için değil, aynı zamanda anbean varoluşumuz için de Tanrı'ya bağımlıyız.

Önceki bir bölümde, Tanrı'nın başlıca iletilemez sıfatının O'nun özdenliği, yani kendiliğinden varoluşu olduğunu belirtmiştik. Yalnız Tanrı kendi içinde var olma gücüne sahiptir. Sistematik teoloji, Tanrı'nın özdenliğini yaratma gücüyle birlikte ele aldığımızda

devreye girer. Tanrı'nın yarattığını sürdürmesi, ilahi takdir öğretisi ile özdenliği öğretisi arasındaki ilişkiyi ortaya koyar. "O'nda yaşıyor ve hareket ediyoruz; O'nda varız" (Elç. 17:28). Bizi sürdüren ve muhafaza eden Tanrı'ya bağımlıyız.

Kültürümüz, doğanın sabit ve bağımsız yasalara göre işlediğini varsayan pagan görüşten büyük ölçüde etkilenmiştir; sanki evren, bir şekilde şans eseri bir araya gelmiş kişisel olmayan bir makineymiş gibi düşünülür. Yer çekimi yasası, termodinamik yasaları ve her şeyin işlemesini sağlayan diğer güçler vardır; evrenin devam etmesini sağlayan bir altyapı vardır. Oysa Kutsal Kitap'a göre, ilahi yaratma eylemi olmadan baştan itibaren bir evrenin var olması mümkün değildir ve Tanrı evreni yarattığında sahneden çekilip onun kendi kendine işlemesine izin vermemiştir. "Doğa yasaları" dediğimiz şeyler, aslında Tanrı'nın doğal dünyayı sürdürme ya da yönetme biçiminin olağan yansımasından ibarettir. Modern insanın zihnini ele geçiren en kötü düşüncelerden biri, evrenin şans eseri işlediği inancıdır. Bu, akılsızlığın en dip noktasıdır.

Şans, yalnızca matematiksel olasılıkları tanımlayan bir kelimedir. Şans, bir şey değildir. Hiçbir gücü yoktur. Hiçbir şey yapamaz ve dolayısıyla hiçbir şeyi etkileyemez; buna rağmen bazıları, hiçbir gücü olmayan *şans* kelimesini alıp Tanrı kavramının yerine koymuştur. Oysa Kutsal Kitap'ın açıkça öğrettiği gerçek şudur: Hiçbir şey şans eseri olmaz ve her şey Tanrı'nın egemen yönetimi altındadır; bu da, bunu anlayan Hristiyan için son derece teselli edicidir.

Ben yarın için kaygılanıyorum ve bu günahtır. Sağlığım için kaygılanıyorum ve bu da günahtır. Kaygılanmamamız gerekir, ama acı veren şeyler ve değer verdiğimiz şeylerin kaybı konusunda kaygılanmak doğaldır. Sevdiklerimizi, sağlığımızı, güvenliğimizi ya da sahip olduklarımızı kaybetmek istemeyiz, ama kaybetsek bile Tanrı her şeyi iyiliğimiz için işlemektedir. Bu dünyadaki hastalıklarımız ve kayıplarımız bile Tanrı'nın takdiri altındadır ve bu iyi bir takdirdir.

Buna inanmakta zorlanırız, çünkü görüşümüz sınırlıdır. Şu anki acıyı ve kaybı hissederiz ve Tanrı'nın gördüğü gibi sonu baştan göremeyiz; oysa Tanrı bize, bu dünyada katlanmak zorunda olduğumuz acıların,

gökte halkı için hazırladığı yücelikle kıyaslanmaya bile değmeyeceğini söyler (Rom. 8:18). İlahi takdir bilgisi, acılarımızda teselli getirir. Tanrı yalnızca evreni ve onun işleyişini değil, tarihi de denetimi altında tutar. Kutsal Kitap, Tanrı'nın krallıkları yükselttiğini ve onları alçalttığını söyler ve yaşamlarımızdaki konumumuz nihai olarak Tanrı'nın kendi ilahi takdirinde bizim için belirlediği şeyle ilgilidir. Yaşamlarımız O'nun elindedir, işlerimiz O'nun elindedir, refahımız da yoksulluğumuz da O'nun elindedir; O bütün bunları bilgeliği ve iyiliğiyle yönetir.

Birlikte Etkinlik

İlahi takdirin belki de en zor yönü, bir anlamda, olan her şeyin –günahımızın bile– Tanrı'nın isteği kapsamında gerçekleştiğini ifade eden birlikte etkinlik öğretisidir. Bunu söylediğimiz anda, Tanrı'yı kötülüğün yazarı yapma ve kendi kötülüğümüz için O'nu suçlama tehlikesi doğar. Tanrı günahın yazarı değildir; yine de, benim günahım bile Tanrı'nın egemen yetkisi altında gerçekleşir.

Bu öğretinin açık bir örneğini Yaratılış Kitabı'ndaki iman atası Yusuf'un hikâyesinde görürüz. Yusuf, genç bir adamken kıskanç kardeşleri tarafından ağır bir şekilde haksızlığa uğradı; onu Mısır'a doğru giden bir tüccar kervanına sattılar. Yusuf köle pazarında satıldı ve ardından efendisinin karısına saldırmakla suçlanarak yıllarca hapse atıldı. Ancak sonunda serbest bırakıldı ve büyük kabiliyetleri sayesinde ve Tanrı'nın eli onun üzerinde olduğu için bütün Mısır'ın başbakanı konumuna yükseltildi.

Sonra büyük bir kıtlık baş gösterdi. Kenan diyarında Yusuf'un kardeşleri, Yakup'un oğulları açlıktan kırılıyordu, bu yüzden Yakup onları yiyecek satın almak için Mısır'a gönderdi. Kardeşler Yusuf'la karşılaştılar, ancak Yusuf bir süre kimliğini onlardan gizledi. Sonunda gerçek ortaya çıktı ve kardeşler, yardım istedikleri Mısır'ın başbakanının yıllar önce haksızlık ettikleri kardeşleri olduğunu anladılar. Yusuf'un onlardan intikam alacağından korktular, ama Yusuf böyle yapmadı. Bunun yerine şöyle dedi:

> Mısır'a sattığınız kardeşiniz Yusuf benim. Beni buraya sattığınız için üzülmeyin. Kendinizi

suçlamayın. Tanrı insanlığı korumak için beni önden gönderdi. Çünkü iki yıldır ülkede kıtlık var, beş yıl daha sürecek. Kimse çift süremeyecek, ekin biçemeyecek. Tanrı yeryüzünde soyunuzu korumak ve harika biçimde canınızı kurtarmak için beni önünüzden gönderdi. Beni buraya gönderen siz değilsiniz, Tanrı'dır. Beni firavunun başdanışmanı, sarayının efendisi, bütün Mısır ülkesinin yöneticisi yaptı." (Yar. 45:4–8).

Daha sonra, Yakup'un ölümünden sonra Yusuf kardeşlerini tekrar teselli etti ve onların kötü eylemlerinin ardındaki ilahi amacı bir kez daha vurguladı:

Korkmayın. Ben Tanrı mıyım? Siz bana karşı kötülük düşündünüz, ama Tanrı bugün olduğu gibi birçok halkın yaşamını korumak üzere bunu iyilik için düşündü. (50:19–20)*

* Çevirmenin çevirisi.

İşte ilahi takdirin büyük gizemi budur; birlikte etkinlik. İlahi takdirin gizeminde Tanrı, bizim bilinçli kararlarımız aracılığıyla bile kendi isteğini gerçekleştirir. Yusuf, "Siz bana karşı kötülük düşündünüz, ama Tanrı bunu iyilik için düşündü" dediğinde, kardeşlerinin kötü bir amaç güttüğünü, ancak Tanrı'nın iyi takdirinin bunun üzerinde durduğunu ve onların kötülüğü aracılığıyla halkın iyiliğini gerçekleştirdiğini kastediyordu. Yeni Antlaşma'daki Yahuda İskariot'ta da aynı şeyi görürüz. Yahuda, İsa'yı kötü bir amaçla ele verdi; ama Tanrı, Yahuda'nın günahını kurtuluşumuzu gerçekleştirmek için kullandı. İlahi takdir öğretisinin büyük tesellisi şudur: Tanrı her şeyin üzerinde durur ve her şeyi halkının iyiliği için birlikte işler (Rom. 8:28) ve O bizim tesellimizin nihai kaynağıdır.

Yazar Hakkında

Dr. R.C. Sproul, Ligonier Hizmetleri'nin kurucusu, Sanford, Florida'daki Saint Andrew Şapeli'nin kurucu pastörü, Reformation Bible College'ın ilk başkanı ve *Tabletalk* dergisinin genel yayın yönetmeniydi. *Renewing Your Mind* adlı radyo programı hâlen dünya çapında yüzlerce radyo istasyonunda her gün yayınlanmakta ve internet üzerinden de dinlenebilmektedir. *The Holiness of God*, *Chosen by God* ve *Everyone's a Theologian* kitaplarının da aralarında bulunduğu yüzden fazla kitabın yazarıdır. Kutsal Yazılar'ın hatasızlığını ve Tanrı'nın halkının O'nun Sözü üzerinde kararlılıkla durması gerektiğini açıkça savunmasıyla dünya çapında tanınmıştır.

Ligonier Hizmetleri, 1971 yılında Dr. R.C. Sproul tarafından Tanrı'nın kutsallığını mümkün olduğunca çok insana duyurmak, öğretmek ve savunmak amacıyla kurulmuş uluslararası bir Hristiyan öğrenci yetiştirme organizasyonudur. Ligonier Kütüphanesi logosu dünyanın her yerinde ve birçok dilde güvenilirliğin bir işareti hâline gelmiştir.

Yüce Görev'in motivasyonuyla hareket eden Ligonier, öğrenci yetiştirme kaynaklarını basılı ve dijital formatlarda küresel olarak paylaşmaktadır. Güvenilir kitaplar, makaleler ve video öğreti serileri elliden fazla dile çevrilmekte veya seslendirilmektedir. Arzumuz, Hristiyanların neye inandıklarını, neden inandıklarını, bunu nasıl yaşayacaklarını ve nasıl paylaşacaklarını bilmelerine yardımcı olarak İsa Mesih'in kilisesini desteklemektir.

tr.ligonier.org

Tanrı kimdir ve O'nu nasıl tanıyabiliriz?

İsa, Tanrı'yı tanımanın esas olduğunu söylemiştir. Tanrı'nın var olduğu, yaratılıştan açıkça anlaşılır; ancak Tanrı'nın kim olduğunu bilmek için, O'nun Kutsal Kitap'ta kendisi hakkında açıkladıklarını öğrenmemiz gerekir.

Bu kitapçıkta Dr. R.C. Sproul, Kutsal Yazılar'ın Tanrı'nın doğası, isteği ve sıfatları hakkında ne öğrettiğini açıklar ve tek gerçek Tanrı'nın –tanımaya, güvenmeye ve itaat etmeye çağrıldığımız Tanrı'nın– yüce bir tasvirini sunar.

Dr. R.C. Sproul'un Önemli Sorular adlı kitapçık serisi, Hristiyanlar ve düşünceli sorgulayıcılar tarafından sıkça sorulan önemli sorulara kısa ve öz yanıtlar sunmaktadır.

Dr. R.C. Sproul, Ligonier Hizmetleri'nin kurucusu, Sanford, Florida'daki Saint Andrew's Şapeli'nin kurucu pastörü ve Reformation Bible College'ın ilk rektörüydü. Aralarında *The Holiness of God (Tanrı'nın Kutsallığı)* kitabının da bulunduğu yüzden fazla kitabın yazarıdır.

LIGONIER KÜTÜPHANESİ

KARANLIKTAN IŞIĞA YAYINLARI

ISBN 978-625-90344-1-6